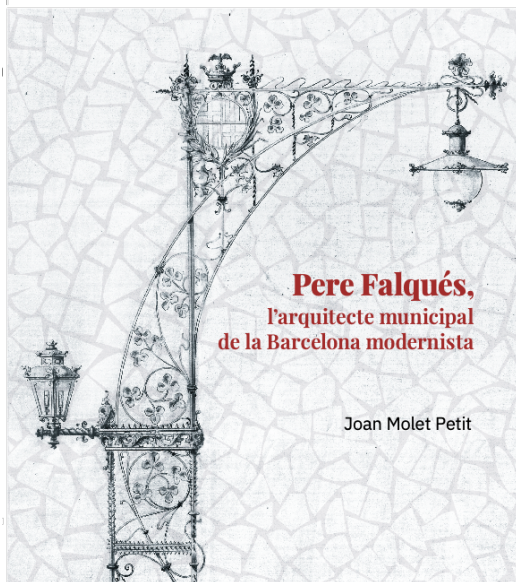

PERE FALQUÉS
L'ARQUITECTE MUNICIPAL DE LA
BARCELONA MODERNISTA

Autor: Joan Molet
Coedició amb Àmbit Editorial

Col·lecció: «Barcelona Arquitectura i
Urbanisme»

» L'Ajuntament de Barcelona i Àmbit Editorial publiquen *Pere Falqués, l'arquitecte de la Barcelona modernista*, de Joan Molet, un recorregut per l'obra i la vida d'un dels grans arquitectes que va contribuir decisivament a la modernització de la ciutat de Barcelona

» Com a arquitecte municipal de la ciutat, immediatament posterior a l'Exposició Universal del 1888, Falqués no només va haver de revisar i aprovar tots els projectes privats, sinó també dissenyar la plèiade d'edificis públics que necessitava la ciutat.

» Falqués va introduir així la modernitat a Barcelona, no només mitjançant les infraestructures que va planejar, sinó participant també de la renovació del llenguatge arquitectònic que s'estava produint en aquell moment.

» L'objectiu de la publicació, elaborada sobre fons documentals poc estudiats en diferents arxius barcelonins, així com en arxius estatals de Madrid, és atorgar a l'arquitecte el reconeixement que mereix i posar-lo en el mapa dels grans arquitectes que van fer de Barcelona una ciutat de primer ordre.

» Amb motiu de la publicació del llibre, el dimarts 21 de gener, a les 18.00 h, en tindrà lloc la presentació a la llibreria La Capell (plaça Nova, 5). A l'acte participaran Joan Molet, doctor en Geografia i Història, especialitzat en Història de l'Arquitectura i autor del llibre, i Maria Buhigas, arquitecta en cap de l'Ajuntament de Barcelona, amb la col·laboració de l'arquitecta Marina Povedano.

Pere Falqués i Urpí (Sant Andreu de Palomar, 1849 - Barcelona, 1916) va ser l'arquitecte municipal de Barcelona entre els anys 1889 i 1916, coincidint amb el període immediatament posterior a l'Exposició Universal del 1888, esdeveniment que havia demostrat la capacitat de transformació d'una ciutat que volia deixar de ser provinciana i convertir-se en una urbs moderna i cosmopolita. Pere Falqués va ser l'últim gran arquitecte municipal. Una de tantes figures de l'època del Modernisme que falta per descobrir.

Aquest llibre explica els inicis de la carrera de Pere Falqués, així com el seu desenvolupament i la fase final, revisitant la seva obra com a arquitecte municipal, que va des de les poblacions a dues bandes del riu Besòs, fins a la reforma del Gran Teatre del Liceu. Però també s'hi analitza en profunditat la seva tasca com a arquitecte privat, contextualitzant la seva empremta en un període històric que va des de les darreres dècades del segle XIX i principis del XX, tant des del punt de vista arquitectònic com urbanístic.

Pere Falqués, fill i nebot de contractistes d'obres, va estudiar a l'Escuela Especial de Arquitectura de Madrid, on va coincidir amb Lluís Domènech i Montaner i Josep Vilaseca. A causa d'una malaltia, Falqués va acabar els seus estudis a Barcelona, on va coincidir amb Antoni Gaudí, Leandre Albareda, Cristóbal Cascante o Ubaldo Iranzo. Es tractava d'un període en què es va produir un canvi en les escoles d'arquitectura tant a Madrid com a Barcelona amb l'Escuela Provincial de Arquitectura de Barcelona, oberta el 1871. Aquestes noves escoles deixaven enrere les escoles de mestres d'obres per professionalitzar-se i apuntaven cap a un estil d'ensenyament més modern que prioritzava les assignatures de caràcter tècnic i científic. També es donava entrada a l'estudi de l'arquitectura medieval, que més endavant donaria pas al naixement de l'estil neogòtic i del neomudèjar, així com a l'eclecticisme, és a dir, l'expressió de diversos llenguatges en una mateixa construcció, un estil arquitectònic que serviria per fer la transició marcada per l'èxit de l'Exposició Universal i buscar un corrent arquitectònic propi del segle XIX. Els principals estils que fa servir l'eclecticisme són l'estil de la Renaixença, l'eclecticisme mudèjar, l'estil francès o Segon Imperi i l'eclecticisme plateresc.

Les primeres influències de Falqués són renaixentistes, a causa dels seus professors Narciso Pascual y Colomer, autor de l'edifici del Congrés dels Diputats, entre altres obres neorenaixentistes, i Aníbal Álvarez Bouquel. Però també va rebre influències de Josep Vilaseca, Lluís Domènech i Montaner, Joan Martorell i Montells, Josep Fonseré i Mestre i Tiberi Sabaté, entre d'altres.

Pere Falqués es va titular el 1873 com a arquitecte en un moment de gran activitat constructiva a l'Eixample de Barcelona, en la qual va participar des del primer moment. L'any 1874 va aconseguir la plaça d'arquitecte municipal de l'Ajuntament de Sant Andreu de Palomar, però uns anys més tard, el 1882, l'esfondrament de la cúpula de l'església parroquial que ell havia construït el va portar a dimitir del càrrec. Posteriorment, va treballar com a arquitecte municipal de Sant Martí de Provençals (1875-1889) i com a arquitecte assessor de Badalona (1878-1890). Ambdós càrrecs els va abandonar un cop va guanyar la plaça d'arquitecte municipal de Barcelona el 27 de

desembre de 1888. A més, també va ser secretari de la primera Junta Directiva de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, i més tard va ocupar el càrrec de president, entre el 1899 i el 1900.

L'obra de Pere Falqués, que es va desenvolupar entre els anys 1876 i 1916, va coincidir, doncs, amb aquest moment complex de superació dels historicismes a través de l'eclecticisme i el Modernisme, i la seva recerca de la modernitat el va portar a desenvolupar un llenguatge propi més lligat al primer moviment que al segon, al qual només s'hi va acostar tangencialment en algunes obres, com els famosos fanals del passeig de Gràcia o la Casa Bonaventura Ferrer. Tot i això, l'espectacularitat de les creacions dels seus col·legues, moltes de les quals van ser sotmeses a l'aprovació de Falqués, han comportat que el temps i el lloc en què va treballar el nostre arquitecte siguin coneguts com la Barcelona modernista.

La seva obra va rebre diversos reconeixements i va obtenir els premis més importants, com els convocats per a la reforma del Gran Teatre del Liceu (1880), la creació de la plaça de Catalunya (1887), l'erecció del monument a l'alcalde de Barcelona Francesc de Paula Rius i Taulet (1897) i l'atorgat al millor edifici construït el 1915 per l'ampliació de l'antic arsenal de la Ciutadella.

Retrat de Pere Falqués de Ramon Casas (1905-1907) que l'artista va donar al Museu Nacional d'Art de Catalunya l'any 1909. Museu Nacional d'Art de Catalunya.

Els inicis de Pere Falqués com a arquitecte municipal a banda i banda del riu Besòs

Arquitecte municipal i primeres obres a Sant Andreu de Palomar

El projecte del passeig de Santa Eulàlia (1876-1877)

Les reformes del Casino La Ilustración (1879-1880)

La cúpula de l'església de Sant Andreu Apòstol (1882)

Arquitecte municipal de Sant Martí de Provençals (1875-1889)

Actuacions urbanístiques: el Plànol general de Sant Martí de Provençals (1879)

La finalització de la Casa de la Vila (1876-1887)

Els mercats del Clot i de la plaça de la Unió (1886-1890)

Els projectes per al nou cementiri de Sant Martí (1884-1897)

Arquitecte consultor de Badalona (1878-1890)

L'obertura del carrer del Temple i d'altres actuacions urbanístiques

L'Escola-Asil de Sant Andreu (1885-1886)

El mercat Maignon (1886-1890)

La reforma de la Casa de la Vila, el nou saló de sessions (1888-1889)

Primers èxits a Barcelona: la reforma del Gran Teatre del Liceu i els primers encàrrecs públics

La reforma del Gran Teatre del Liceu (1880-1883)

El concurs de la plaça de Catalunya, una victòria enverinada

L'Exposició Universal del 1888

El Palau de les Ciències

El Pavelló d'Agricultura

La Torre Comtal, una extravagància de Falqués

Com a arquitecte municipal de Barcelona (1889-1916)

La creació dels escenaris urbans de la Barcelona moderna

La reelaboració del projecte de la plaça de Catalunya (1887-1897)

Els edificis suggerits pel jurat del concurs (1887)

El suggeriment de la Junta Consultiva de Caminos, Canales y Puertos (1889)

La versió derivada del conveni amb la Sociedad Gran Hotel Continental (1891-1897)

El desenvolupament de La Reforma i el projecte «Aprovechamiento del subsuelo vial de la Ciudad» (1889-1913)

L'alternativa al Pla Baixeras: «Anteproyecto de ampliación de calles de Barcelona» (1895)

El replantejament de les tres Gran Vies de Reforma (1899-1907)

La realització de la Via A i el projecte «Aprovechamiento del subsuelo vial de la Ciudad» (1908-1913)

Els monuments

El projecte de monument a Ildefons Cerdà (1889) i el monument a l'alcalde

Francesc de Paula Rius i Taulet (1896-1901)

El monument al dramaturg Frederic Soler – Serafí Pitarra (1896-1906)

La modernització del mobiliari urbà: els fanals

- La font-fanal de Canaletes i les seves 14 bessones (1889-1892)
- Els fanals del passeig de Gràcia (1905-1907)
- Els fanals del Cinc d'Oros (1905-1908)
- Els fanals del Saló de Sant Joan (1905-1908)

Els grans edificis públics de la capital metropolitana

- Les reformes de la Casa Gran (1890-1892)
- La tinència d'alcaldia de la Concepció (1890-1903)
- El Palacio Real del Parque (1889-1900)
- Els museus municipals
 - El Museu d'Arts Decoratives (1903-1915)
 - Un primer intent de Palau dels Museus a l'antiga nau central del Palau de la Indústria (1889-1897)
 - El Panteó dels Catalans Il·lustres (1889-1894)
- Edificis per a la beneficència: les escoles públiques i la Casa de la Lactància
 - L'Escola de Cecs i Sord-muts (1906-1918)
 - La Casa de la Lactància (1906-1913)

Les infraestructures de proveïment: l'escorxador i els mercats

- L'escorxador de la Vinyeta (1889-1891)
- Els projectes per al mercat de l'Esquerra de l'Eixample (1894) i del nou mercat de la Boqueria (1897)
- El mercat de Sants (1898-1913)
- El mercat de la plaça de Galvany (1908-1914)

La creació de l'Oficina de Urbanización y Obras Municipales a l'Ajuntament de Barcelona (1903)

L'arquitectura privada de Pere Falqués a Barcelona

Les grans cases de lloguer (1880-1906)

- La Casa Camps (1882-1884), primer edifici residencial amb maó vist
- La casa de Joaquim Bonet, una primera mostra inconfusible de «ciclopeisme» (1897-1900)
- La Casa Bonaventura Ferrer, vídua de Matheu, un palau de lloguer al passeig de Gràcia (1905-1906)

Arquitectura industrial

- La Casa Laribal, seu del diari *El Diluvio* (1902-1906)
- La Torre de les Aigües del Besòs (1882)
- La Central Vilanova, un «palau de l'electricitat» (1897)

Figura 9. Alçat del projecte de Pere Falqués per al mercat cobert de la plaça de la Unió al barri del Taulat de Sant Martí de Provençals (1887). Arxiu Municipal del districte de Sant Martí (ADMSM).

Joan Molet Petit

Especialista en la història de l'arquitectura del segle XIX, és professor d'Història de l'Art de la Universitat de Barcelona (UB) i un reconegut investigador de la matèria, prestigi que es fonamenta en els nombrosos treballs que ha anat publicant, entre els quals figura el magnífic estudi *Un triomf inesperat: L'Exposició Universal de Barcelona 1888* (Ajuntament de Barcelona, 2023).

Per a més informació i/o materials:

Laura Santaflorientina / tel. 699 061 244 / laurasantaflorientina@gmail.com

<https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca>